

روان‌شناسی هوش

تألیف

دکتر فاطمه نصرتی
استادیار دانشگاه تهران

دکتر باقر غباری‌بناب
استاد دانشگاه تهران

دکتر الهام حکیمی‌راد
استادیار دانشگاه شهید بهشتی

شماره مسلسل ۱۰۷۷۸

شماره انتشار ۴۴۲۴

انتشارات دانشگاه تهران

سرشناسه	: نصرتی، فاطمه، ۱۳۵۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: روان‌شناسی هوش / تألیف فاطمه نصرتی، باقر غباری‌بناب، الهام حکیمی‌راد.
مشخصات نشر	: تهران: دانشگاه تهران، مؤسسه انتشارات، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری	: ۳۵۴ ص.
فروست	: انتشارات دانشگاه تهران؛ شماره انتشار ۴۴۲۴.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۰۳-۰۲۱۱-۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: واژه‌نامه.
یادداشت	: ۳۵۴-۳۰۱ ص.
موضوع	: هوش
موضوع	: Intellect
شناسه افزوده	: غباری‌بناب، باقر، ۱۳۳۸ -
شناسه افزوده	: حکیمی‌راد، الهام، ۱۳۶۳ -
شناسه افزوده	: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات. University of Tehran. Press
رده‌بندی کنگره	: BF۴۲۱ ۱۴۰۰
رده‌بندی دیویی	: ۱۵۳/۹
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۶۴۱۲۲۸

این کتاب مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان است. تکثیر کتاب به هر روش اعم از فتوکپی، ریسوگرافی، تهیه فایل‌های pdf، لوح فشرده، بازنویسی در وبلاگ‌ها، سایت‌ها، مجله‌ها و کتاب، بدون اجازه کتبی ناشر مجاز نیست و موجب پیگرد قانونی می‌شود و تمامی حقوق برای ناشر محفوظ است.
(این کتاب با کاغذ حمایتی به چاپ رسیده است.)

عنوان: روان‌شناسی هوش
تألیف: دکتر فاطمه نصرتی - دکتر باقر غباری‌بناب - دکتر الهام حکیمی‌راد
ویرایش ادبی: داوود رمضانی
نوبت چاپ: اول
تاریخ انتشار: ۱۴۰۰
شمارگان: ۱۰۰ نسخه
ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران
چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلفان است»

بها: ۱۱۰۰۰۰ تومان

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش مقدّم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press @ ut. ac. ir - تارنما: http://press.ut.ac.ir

پخش و فروش: تلفکس ۸۸۳۳۸۷۱۲

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست مطالب

۱.....	بخش اول - هوش.....
۳.....	فصل اول - مفهوم هوش.....
۳.....	هدف‌های یادگیری.....
۴.....	رویکرد جغرافیایی.....
۶.....	رویکرد محاسباتی.....
۸.....	رویکرد معرفت‌شناختی.....
۱۰.....	رویکرد زیستی.....
۱۵.....	رویکرد جامعه‌شناختی.....
۱۶.....	رویکرد انسان‌شناختی.....
۱۷.....	رویکرد سیستم‌ها.....
۱۸.....	بحث.....
۲۰.....	خلاصه فصل.....
۲۱.....	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
۲۳.....	فصل دوم - تاریخچه هوش.....
۲۳.....	هدف‌های یادگیری.....
۲۴.....	هومر.....
۲۴.....	افلاطون.....
۲۶.....	ارسطو.....
۲۷.....	آگوستین.....
۲۸.....	آکویناس.....
۲۸.....	مونتاین.....
۲۹.....	هابز.....
۳۱.....	پاسکال.....
۳۲.....	لاک.....

۳۳		اسمیت
۳۴		کانت
۳۵		میل
۳۷		گالتون
۳۸		کتل
۳۹		بینه
۴۰		ترمن
۴۳		وکسلر
۴۵		خلاصه فصل
۴۸		چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل
۴۹		فصل سوم - نظریه‌های اولیه هوش
۴۹		هدف‌های یادگیری
۴۹		چارلز اسپیرمن
۵۱		تامسون و نظریه پیوندها
۵۱		ثورندایک و نظریه ارتباطات
۵۲		ترستون و نظریه توانایی‌های ذهنی اولیه
۵۴		هولزینگر و نظریه دوعاملی
۵۴		نظریه‌های سلسله‌مراتبی اولیه
۵۵		گیلفورد و مدل ساختار هوش
۵۶		گاتمن و مدل رادکس
۵۷		نظریه‌های سلسله‌مراتبی مدرن
۵۹		خلاصه فصل
۶۰		چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل
۶۱		فصل چهارم - نظریه‌های معاصر هوش
۴۵		هدف‌های یادگیری
۶۱		مقدمه
۶۳		(الف) سطح روان‌سنجی و نظریه‌های مرتبط با آن

فهرست □ ج

۶۴	۱- نظریهٔ تعمیم‌یافتهٔ هوش سیال - هوش متبلور.....
۶۷	۲- نظریهٔ سه‌طبقه‌ای جان کارول.....
۶۸	۳. نظریهٔ کتل - هورن - کارول (CHC).....
۷۰	نقد و بررسی سطح روان‌سنجی و مدل‌های آن.....
۷۲	(ب) سطح فیزیولوژیکی و مدل‌های آنها.....
۷۲	۱- نظریهٔ یکپارچگی آهیانه‌ای - پیشانی و بازدھی مغز.....
۷۴	۲- مدل انعطاف‌پذیری عصبی هوش.....
۷۶	نقد سطح فیزیولوژیکی و مدل‌های آن.....
۷۸	(ج) سطح اجتماعی و مدل‌های آن.....
۷۸	۱- نظریهٔ سه‌بخشی هوش موفق.....
۸۲	۳- نظریهٔ هوش‌های چندگانه.....
۸۵	(د) مدل‌های هوش هیجانی.....
۸۷	نقد و بررسی سطح اجتماعی و مدل‌های آن.....
۸۸	(ر) مدل‌های رابط.....
۸۸	۱- نظریهٔ هوش داس، ناگلیری و کیربی.....
۹۱	۲- نظریهٔ معماری شناختی حداقلی.....
۹۲	۳- نظریهٔ پردازش دوگانهٔ هوش.....
۹۴	نقد و بررسی مدل‌های رابط هوش.....
۹۶	خلاصهٔ فصل.....
۹۸	چند سؤال و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
۷۱	بخش دوم - سنجش هوش.....
۱۰۳	فصل پنجم - سنجش سنتی هوش: تاریخچه، کاربردها و محدودیت‌ها.....
۱۰۳	هدف‌های یادگیری.....
۱۰۵	تاریخچه.....
۱۰۹	تعاریف در حال تحول هوش‌بهر.....
۱۱۱	پایه‌های نظری سنجش هوش: عامل عمومی یا توانایی‌های مجزا.....
۱۱۳	فاصلهٔ نظریه و عمل.....
۱۱۵	تحلیل عاملی.....

۱۱۶	محدودیت‌ها و آسیب‌های سنجش هوش.....
۱۲۳	خلاصه فصل.....
۱۲۴	چند سؤال و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
۱۲۵	فصل ششم - گذار از آزمون‌های سنتی هوش به آزمون‌های مدرن.....
۱۲۵	هدف‌های یادگیری.....
۱۲۸	آغاز کار.....
۱۳۰	آیا سؤال‌های آزمون درک واژگان و ریاضی با سؤال‌های آزمون پیشرفت متفاوت است؟.....
۱۳۴	آیا نسل دوم آزمون‌های هوش مزایایی دارند؟.....
۱۳۴	آیا آزمون‌های نسل اول و نسل دوم، مشکلات شناختی را که زمینه‌ساز افت تحصیلی است تشخیص می‌دهند؟.....
۱۳۷	آیا تفاوت‌های نژادی آزمون‌های نسل دوم با آزمون‌های هوش سنتی یکسان است؟.....
۱۴۱	ویژگی‌های روان‌سنجی آزمون‌های نسل دوم در ایران.....
۱۴۳	آیا آزمون‌های نسل دوم با مداخله تحصیلی ارتباط دارند؟.....
۱۴۴	آموزش راهبردی.....
۱۴۸	آیا آزمون‌های توانایی نسل دوم به شناسایی ناتوانی یادگیری خاص کمک می‌کنند؟.....
۱۵۱	جمع‌بندی.....
۱۵۲	عملیاتی‌سازی توانایی‌های عصب‌شناختی پاس.....
۱۵۳	برنامه‌ریزی.....
۱۵۳	کدهای برنامه‌ریزی شده.....
۱۵۴	متصل کردن برنامه‌ریزی شده.....
۱۵۴	جوړ کردن اعداد برنامه‌ریزی شده.....
۱۵۵	توجه.....
۱۵۶	توجه بیانی.....
۱۵۶	تشخیص اعداد.....
۱۵۶	پردازش هم‌زمان.....
۱۵۷	ماتریس‌ها.....
۱۵۷	بعد دیداری - فضایی.....
۱۵۸	حافظه شکی.....

فهرست □ خ

۱۵۸.....	پردازش متوالی
۱۵۹.....	سری واژگان
۱۵۹.....	تکرار جمله
۱۵۹.....	جملات سؤالی
۱۵۹.....	فراخوانی ارقام دیداری
۱۶۱.....	خلاصه فصل
۱۶۳.....	چند سؤال و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل

فصل هفتم - چالش‌های عملی در خصوص سنجش هوش ۱۶۵

۱۶۵.....	هدف‌های یادگیری
۱۶۶.....	۱- خطای اندازه‌گیری
۱۶۶.....	۲- منصفانه بودن آزمون
۱۶۶.....	۳- اثر فلین
۱۶۷.....	۴- قابل مقایسه بودن نمره‌های آزمون‌های مختلف
۱۶۸.....	۵- اثر تمرین
۱۶۸.....	۶- نمرات انتهایی
۱۶۸.....	۷- تعیین نقطه برش
۱۶۹.....	۸- ارزیابی نقش نمره هوش‌بهر در تشخیص
۱۷۰.....	۹- اسناد و مدارک معرف صلاحیت آزمونگر
۱۷۰.....	۱۰- انتخاب آزمون
۱۷۱.....	هوش‌های چندگانه
۱۷۵.....	خلاصه فصل
۱۷۷.....	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب بخش

فصل هشتم - تحول هوش در نوزادی، کودکی و بزرگسالی ۱۷۹

۱۷۹.....	هدف‌های یادگیری
۱۷۹.....	«نوزادی» و «هوش»
۱۸۲.....	آیا هوش از دوره نوزادی آغاز می‌شود؟
۱۸۲.....	بررسی دقیق سرنخ‌های پنهان

۱۸۳.....	تاریخچه کوتاهی از دوره نوزادی.....
۱۹۱.....	تحول هوش در کودکان.....
۱۹۳.....	پیوستگی در طول تحولات رشدی.....
۱۹۷.....	تحول هوش در بزرگسالی.....
۱۹۷.....	تحقیقات توصیفی در زمینه تفاوت سنی بزرگسالان.....
۲۰۲.....	شواهد طولی مربوط به مراحل تحول هوشی بزرگسالان.....
۲۰۵.....	تغییرات وابسته به سن در ساختار عاملی آزمون‌های هوش.....
۲۰۸.....	تفاوت‌های فردی در تغییر شناختی.....
۲۱۴.....	خلاصه فصل.....
۲۱۶.....	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
۲۱۷.....	فصل نهم - انواع هوش.....
۲۱۷.....	هدف‌های یادگیری.....
۲۱۷.....	۱- هوش‌های چندگانه.....
۲۲۳.....	سنجش هوش‌های چندگانه.....
۲۲۷.....	پژوهش روی MI به‌عنوان مداخله‌ای آموزشی.....
۲۲۸.....	نگاهی به آینده.....
۲۳۰.....	۲- تنوری هوش موفق.....
۲۳۱.....	ماهیت هوش.....
۲۳۶.....	۳- هوش هیجانی.....
۲۳۶.....	هوش هیجانی فراتر از ۳۰ سال.....
۲۳۸.....	مفاهیم احساسات و هوش.....
۲۴۰.....	هوش هیجانی.....
۲۴۱.....	مدل چهارگانه هوش هیجانی.....
۲۴۴.....	مدل‌های مختلط: ترکیب هوش با ویژگی‌های شخصیتی.....
۲۴۷.....	آیا مدل‌های مختلط هوش هیجانی تعریف درستی از هوش هیجانی ارائه می‌دهند؟.....
۲۴۸.....	ارزیابی هوش هیجانی.....
۲۴۹.....	اهمیت هوش هیجانی و آموزش‌پذیری آن.....
۲۵۰.....	۴- هوش عملی.....

۲۵۰	هوش عملی چیست؟
۲۵۱	تعاریف سلبی
۲۵۲	دانش عملی
۲۵۵	دانش ضمنی
۲۵۷	هوش عملی چه ارتباطی با دیگر اشکال هوش دارد؟
۲۵۸	هوش عملی چه جایگاهی در مفهوم کلی هوش دارد؟
۲۶۰	۵- هوش اجتماعی
۲۶۰	سنجش هوش اجتماعی
۲۶۱	تست هوش اجتماعی جرج واشنگتن (GWSIT)
۲۶۱	هوش اجتماعی در ساختار هوشی گیلفورد
۲۶۴	مقیاس‌های صفت هوش اجتماعی
۲۶۴	روایی همگرا و افتراقی در هوش اجتماعی
۲۶۵	الگوی اولیه هوش اجتماعی
۲۶۷	شکل‌گیری و تکامل هوش اجتماعی
۲۶۷	کم‌توانی هوشی
۲۶۹	اختلال طیف اوتیسم
۲۶۹	استدلال اخلاقی
۲۷۱	۶- هوش فرهنگی
۲۷۱	مقدمه و پیشینه تاریخی
۲۷۲	مدل چهارعاملی هوش فرهنگی
۲۷۲	مفهوم‌سازی برای CQ
۲۷۳	هوش فرهنگی به‌عنوان مفهومی چندبعدی
۲۷۴	هوش فرهنگی فراشناختی
۲۷۴	هوش فرهنگی شناختی
۲۷۵	هوش فرهنگی انگیزشی
۲۷۵	هوش فرهنگی رفتاری
۲۷۶	تمایز مفهومی هوش فرهنگی
۲۷۶	هوش فرهنگی و شخصیت
۲۷۷	هوش فرهنگی و دیگر مفاهیم هوشی

۲۷۷	سنجش هوش فرهنگی.....
۲۷۸	۷- هوش جفت‌گیری.....
۲۷۹	خلاصه مدل گهر، کامارگو و اورورک (۲۰۰۸).....
۲۸۳	چه نکته جدیدی مطرح شده است؟.....
۲۸۳	ارزش ابتکاری هوش جفت‌گیری (نکات جدید).....
۲۸۶	هوش و شاخص‌های سازگاری روانی.....
۲۹۲	خلاصه فصل.....
۲۹۳	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
فصل دهم - هوش و عوامل مؤثر بر آن	
۲۹۵	هدف‌های یادگیری.....
۳۰۱	فلزات.....
۳۰۷	آفت‌کش‌ها.....
۳۰۹	آلودگی هوا.....
۳۱۱	فراورده‌های شیمیایی آلی مصنوعی.....
۳۱۳	برآورد تأثیر مقدار مواد شیمیایی محیطی و میزان بیماری‌زایی.....
۳۱۵	خلاصه فصل.....
۳۱۶	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
بخش سوم - تفاوت‌های هوشی	
۳۱۷	
فصل یازدهم - تاریخچه و تعریف کم‌توانی هوشی	
۳۱۹	هدف‌های یادگیری.....
۳۱۹	مقدمه.....
۳۲۱	مرحله اول: پیدایش تعریف رسمی کم‌توانی هوشی؛ تمرکز بر هوش‌بهر.....
۳۲۲	مرحله دوم: توجه به توانایی‌ها در افراد کم‌توان هوشی.....
۳۲۳	مرحله سوم: رشد پژوهش‌های توصیفی و تکامل تعریف کم‌توانی هوشی.....
۳۲۷	نگرش کنونی به کم‌توانی هوشی.....
۳۳۰	خلاصه فصل.....
۳۳۱	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....

۳۳۳	فصل دوازدهم - تشخیص و طبقه‌بندی کم‌توانی هوشی.....
۳۳۳	هدف‌های یادگیری.....
۳۳۳	ملاک‌های تشخیصی.....
۳۳۳	ملاک اول: نقص در عملکرد هوشی.....
۳۳۶	ملاک دوم: نقص در رفتار سازشی.....
۳۳۷	ابزارهای سنجش رفتار سازشی.....
۳۳۷	تمرکز روی عملکرد رفتاری.....
۳۳۹	به‌کارگیری افراد مطلع.....
۳۴۰	صلاحیت فنی ابزار سنجش و ارزیاب.....
۳۴۱	استفاده از ابزارهای مناسب برای افراد.....
۳۴۱	به‌کارگیری روش‌های مختلف در اندازه‌گیری.....
۳۴۲	ملاحظات استفاده از ابزارهای خودرته‌بندی.....
۳۴۳	شناسایی عواملی که نمره‌های رفتار سازشی را تحت تأثیر قرار می‌دهند.....
۳۴۳	ملاحظات فرهنگی و اجتماعی.....
۳۴۴	ملاک سوم: شروع نقص عملکرد هوشی و رفتار سازشی در دورهٔ رشدی.....
۳۴۴	طبقه‌بندی کم‌توانی هوشی.....
۳۴۵	طبقه‌بندی DSM-5.....
۳۴۶	طبقه‌بندی ICD-10 و ICD-11.....
۳۴۷	نظام طبقه‌بندی چندبعدی AAIDD.....
۳۴۹	پارامترهای نظام طبقه‌بندی چندبعدی.....
۳۵۰	مزایای نظام طبقه‌بندی چندبعدی پیشنهادی.....
۳۵۱	۱- بسط استفاده‌های عملی از نظام طبقه‌بندی.....
۳۵۱	۲- کاهش استفاده‌های نادرست از طبقه‌بندی.....
۳۵۳	۳- ایجاد ملاک برای بهترین شیوه‌های طبقه‌بندی.....
۳۵۳	نقش قضاوت بالینی در تشخیص، طبقه‌بندی و نظام‌های حمایتی.....
۳۵۳	مرور کلی و اهداف.....
۳۵۶	راهبرد اول قضاوت بالینی: درک و پرسش.....
۳۵۶	پرسش‌های مربوط به تشخیص.....
۳۵۷	پرسش‌های مربوط به طبقه‌بندی.....

۳۵۷	پرسش‌های مربوط به بهبود نظام‌های حمایتی.....
۳۵۸	راهبرد دوم قضاوت بالینی: دستیابی به تاریخچه‌ای کامل.....
۳۵۸	تاریخچه اجتماعی.....
۳۵۸	تاریخچه پزشکی.....
۳۵۹	تاریخچه آموزشی.....
۳۵۹	نقش استفاده از تاریخچه کامل در تشخیص.....
۳۶۰	راهبرد سوم قضاوت بالینی: دستیابی به ارزیابی‌های گسترده.....
۳۶۰	راهبردهای ارزیابی متناوب.....
۳۶۱	داده‌های مستقیم از افراد مطلع یا منابع آگاه.....
۳۶۲	راهبرد چهارم قضاوت بالینی: ترکیب اطلاعات و داده‌های به‌دست‌آمده.....
۳۶۳	مهارت‌های تفکر انتقادی مورد استفاده در ترکیب اطلاعات.....
۳۶۴	دستورالعمل‌های ترکیبی.....
۳۶۷	خلاصه فصل.....
۳۶۹	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
۳۷۱	فصل سیزدهم - سبب‌شناسی و فرایندهای شناختی زیربنایی در کم‌توانی هوشی.....
۳۷۱	هدف‌های یادگیری.....
۳۷۱	مقدمه.....
۳۷۲	علل کم‌توانی هوشی.....
۳۷۸	اهمیت سبب‌شناسی کم‌توانی هوشی.....
۳۷۹	ماهیت چندعاملی سبب‌شناسی.....
۳۸۱	ارزیابی سبب‌شناختی.....
۳۸۲	تاریخچه پزشکی.....
۳۸۲	ارزیابی روان‌شناختی.....
۳۸۳	ارزیابی جسمانی.....
۳۸۴	علت‌شناسی و عملکرد فردی.....
۳۸۴	ژنوتیپ و فنوتیپ.....
۳۸۵	پراکندگی و قابل پیش‌بینی بودن.....
۳۸۸	پژوهش‌های ژنتیک کم‌توانی هوشی: نقشه‌برداری‌های فنوتیپی.....

فهرست □ ش

۳۹۰.....	فرایندهای شناختی مؤثر در کم‌توانی هوشی.....
۳۹۱.....	حافظه.....
۳۹۲.....	حافظهٔ حسی.....
۳۹۳.....	حافظهٔ کوتاه‌مدت.....
۳۹۴.....	تکرار و تمرین.....
۳۹۶.....	حافظهٔ بلندمدت.....
۳۹۹.....	سندرم ساوانت.....
۴۰۲.....	خلاصهٔ فصل.....
۴۰۵.....	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....

۴۰۷.....	فصل چهاردهم - مداخلات آموزشی و حمایتی در کم‌توانی هوشی.....
۴۰۷.....	هدف‌های یادگیری.....
۴۰۷.....	پیدایش ایدهٔ آموزش مبتلایان به کم‌توانی هوشی.....
۴۰۸.....	آزمایش مداخلهٔ آموزشی زودهنگام: پروژهٔ آبدار.....
۴۱۲.....	نگرش فیورشتاین و غنی‌سازی ابزاری.....
۴۱۳.....	گام اول: سنجش پتانسیل یادگیری افراد.....
۴۱۳.....	گام دوم: غنی‌سازی ابزاری.....
۴۱۵.....	مرحلهٔ سوم: شکل‌دهی محیط اصلاح‌گر.....
۴۱۵.....	اثربخشی غنی‌سازی رفتاری.....
۴۱۶.....	آموزش همسالان.....
۴۱۷.....	آموزش متقابل همسالان و آموزش همیاران.....
۴۲۰.....	نگاهی جامع‌تر به مداخلات در کم‌توانی هوشی.....
۴۲۲.....	خلاصهٔ فصل.....
۴۲۳.....	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....

۴۲۵.....	فصل پانزدهم - تیزهوشی.....
۴۲۵.....	هدف‌های یادگیری.....
۴۲۶.....	پیشینه و پیشگامان مطالعات تیزهوشی.....
۴۲۷.....	مطالعهٔ ترمن.....

۴۲۸.....	مطالعهٔ تیزهوشان کالج هانتر.....
۴۲۹.....	تعاریف تیزهوشی.....
۴۲۹.....	تعریف تیزهوشی بر اساس هوش بهر.....
۴۳۰.....	نخستین تعریف رسمی تیزهوشی.....
۴۳۰.....	تعریف سه‌حلقه‌ای رنزولی.....
۴۳۳.....	تعریف روانی - اجتماعی تَنبام.....
۴۳۳.....	الگوی سه‌گانهٔ تیزهوشی استرنبرگ.....
۴۳۴.....	الگوی هوش چندگانهٔ گاردنر.....
۴۳۵.....	نظریهٔ تحولی - تکاملی فلدمن.....
۴۳۵.....	جولیان استنلی و پیش‌رسی.....
۴۳۶.....	تأثیر آزمون هوش بر انتخاب مفهوم تیزهوشی و روند شناسایی کودکان تیزهوش.....
۴۳۸.....	تیزهوشی سازه‌ای تک‌بعدی است یا چند بعد دارد؟.....
۴۳۸.....	ابعاد تیزهوشی و هوش.....
۴۴۰.....	هوش، خلاقیت و تیزهوشی.....
۴۴۲.....	مفاهیم دیگر روان‌شناسی و تیزهوشی.....
۴۴۳.....	ظرفیت در برابر عملکرد.....
۴۴۴.....	استفادهٔ متوالی از آزمون هوش به‌عنوان ملاکی برای تیزهوشی و موانع تغییر آن.....
۴۴۵.....	تیزهوشی و نبوغ.....
۴۴۶.....	تیزهوشی به‌عنوان مفهوم اجتماعی.....
۴۴۶.....	درک چگونگی شکل‌گیری تیزهوشی.....
۴۴۸.....	تدوین مداخلات آموزشی مناسب.....
۴۵۰.....	زمینه‌های مشترک.....
۴۵۱.....	چالش‌های رایج در افراد تیزهوش.....
۴۵۳.....	خلاصهٔ فصل.....
۴۵۵.....	چند پرسش و تمرین برای بهتر یاد گرفتن مطالب فصل.....
۴۵۶.....	پرسش‌های کاربردی.....
۴۵۹.....	منابع.....

فهرست □ ض

پیوست الف - طبقه‌بندی افراد استثنایی در نسخه پنجم راهنمای تشخیصی و آماری
اختلال‌های روانی.....۳۲۹

واژه‌نامه.....۳۳۱

فهرست جدول‌ها

جدول ۱-۵ ارزیابی کارشناسان آزمون هوش درمورد اهمیت انواع هوش برگرفته از ساندرمن و راتمن (۱۹۸۶).....	۱۲۲
جدول ۶-۱ میانگین اختلاف نمره‌های استاندارد در آزمون‌های سنتی و نسل دوم هوش.....	۱۴۰
جدول ۹-۱ معیارهای شناسایی هوش (برگرفته از گاردنر، ۱۹۸۳؛ کرنه‌ایر، فیروس و وانما، ۲۰۰۴).....	۲۲۱
جدول ۹-۲ هشت هوش گاردنر.....	۲۲۲
جدول ۹-۳ ویژگی‌های ارزیابی هوش‌های چندگانه و ارزیابی‌های سنتی.....	۲۲۷
جدول ۹-۴ مرور کلی یک رویکرد مدل یکپارچه نسبت به تعریف کلی هوش هیجانی.....	۲۴۲
جدول ۹-۵ تکامل تعریف ژورنالیستی «هوش هیجانی».....	۲۴۶
جدول ۱۲-۱ مقیاس‌های رفتارهای سازشی واینلند: مهارت‌های زندگی روزمره.....	۳۳۸
جدول ۱۲-۲ طبقه‌بندی توصیفی بهره هوشی استنفورد - بینه و آزمون‌های وکسلر.....	۳۴۵
جدول ۱۲-۳ راهبردهای قضاوت بالینی.....	۳۵۴
جدول ۱۲-۴ خطاهای رایج در فرایند تشخیص.....	۳۵۶
جدول ۱۲-۵ مهارت‌های تفکر انتقادی مورد استفاده در ترکیب اطلاعات.....	۳۶۳
جدول ۱۳-۱ علل شایع کم‌توانی هوشی (برگرفته از برینی و کان، ۱۹۸۷).....	۳۷۶
جدول ۱۳-۲ عوامل خطر ساز برای کم‌توانی هوشی.....	۳۸۱
جدول ۱۳-۳ فنوتیپ‌های رفتاری از اختلال‌های ژنتیکی ویژه.....	۳۸۷

فهرست شکل‌ها

- شکل ۵-۱ توزیع نرمال هوش بهر استنفورد - بینه از لحاظ نظری شدت کم‌توانی (خفیف، متوسط، شدید، عمیق)..... ۱۱۱
- شکل ۶-۱ نیمرخ‌های مقیاسی در چند مقیاس توانایی شناختی برای دانش‌آموزان دارای SLD ۱۳۶
- شکل ۶-۲ مدل اختلاف/ سازگاری برای ناتوانایی یادگیری خاص ۱۳۷
- شکل ۶-۳ ساختار سیستم ارزیابی شناختی - ویرایش دوم ۱۵۲
- شکل ۶-۴ پیوستار پیشرفت هوش ۱۶۱
- شکل ۸-۱ برداشت بالتس از دو منحنی رشد فکری بر اساس تغییرات منفی در مکانیک ۱۹۹
- شکل ۸-۲ شیب‌های طولی جمع‌شده که از داده‌های طولی هفت ساله در ارزیابی ۲۰۴
- شکل ۸-۳ نمایشی از چگونگی انباشت افراد مطابق الگوی پایداری و در نتیجه افت پایانه ۲۱۰
- شکل ۸-۴ نمایش گرافیکی همپوشانی تفاوت‌های فردی در تغییر شناختی در بزرگسالی..... ۲۱۱

پیشگفتار

از زمانی که بینه شروع به ساختن آزمون‌های هوشی کرد تقریباً ۱۲۰ سال می‌گذرد. در این مدت هوش به‌عنوان سازه‌ی مرتبط با خیلی از متغیرهای روان‌شناختی از قبیل موفقیت تحصیلی، ازدواج موفق، شغل‌های مناسب و عاملی مهم در سازگاری ارگانسیم از جمله انسان‌ها به‌شمار می‌رود. در ایران عمده‌ترین کار با کتاب برجسته‌ی دکتر باقر هوشیار از استادان مشهور دانشگاه تهران تحت عنوان «روانشناسی هوش» انجام شد. هوشیار در این کتاب، آزمون بینه را تحلیل کرد و نشان داد هرکدام از گزاره‌های بینه چه نوع توانمندی‌ای را اندازه می‌گیرند. بینه هوش را به‌صورت یک محصول و توانمندی سازگاری در محیط ناآشنا معرفی کرد که عامل اصلی پیشرفت تحصیلی بود و می‌توانست افراد ضعیف و قوی را از یکدیگر تشخیص دهد. پیازه از دیگر افراد نامداری به‌شمار می‌رود که در زمینه هوش و چگونگی عمل آن در سازگاری با محیط، تحقیقاتی را انجام داده است، البته نظریه پستیبان پیازه که هوش را در فرایند تفکر و استدلال بررسی می‌کند با مبانی اساسی بینه که نتیجه را موجب سازگاری می‌داند، کاملاً متفاوت است.

به‌دنبال تحول هوشی پیازه و نظریه مبتنی بر نتیجه بینه، نظریه پردازش اطلاعات و رویکرد روان‌سنجی نیز جایگاه ویژه‌ای دارد که تفصیل آن در متن کتاب آمده است، اما کتابی که در عمل هوش را به‌عنوان سازه‌ای روان‌شناختی مطالعه و نظریه را به عمل متصل کند، در کشور ایران وجود ندارد. به‌منظور پر کردن این خلأ، کتاب حاضر جایگاه خود را پیدا کرده است.

از امتیازات کتاب، ارائه اهداف یادگیری، خلاصه فصل، کار عملی و در نهایت سؤال‌هایی برای یادگیری بیشتر دانشجویان است که به تسهیل یادگیری دانشجویان کمک می‌کند. دانشجویان با انجام پروژه‌های مرتبط با محتوا و مطالب درسی تشویق می‌شوند مطالب کتاب را در عمل پیاده کنند و صحت و سقم اطلاعات را بسنجند.

کتاب حاضر شامل سه بخش کلی هوش، سنجش هوش و تفاوت‌های هوشی است و فصول مدنظر افق‌های دید مؤلفان، شامل: فصل اول، مفهوم هوش؛ فصل دوم، تاریخچه هوش؛ فصل سوم، نظریه‌های اولیه هوش؛ فصل چهارم، نظریه‌های معاصر هوش؛ فصل پنجم، سنجش سنتی هوش؛ فصل ششم، گذار از آزمون‌های سنتی به مدرن؛ فصل هفتم، چالش‌های اساسی در خصوص سنجش هوش؛ فصل هشتم، تحول هوش در نوزادی، کودکی و بزرگسالی؛ فصل نهم، انواع هوش؛ فصل دهم، هوش و عوامل مؤثر بر آن؛ فصل یازدهم، تاریخچه و تعریف کم‌توانی هوشی؛ فصل دوازدهم، تشخیص و طبقه‌بندی کم‌توانی هوشی؛ فصل سیزدهم، سبب‌شناسی و فرایندهای شناختی زیربنایی در کم‌توانی هوشی، فصل

ک □ روان‌شناسی هوش

چهاردهم، مداخلات آموزشی و حمایتی برای افراد کم‌توان هوشی می‌شود و نهایتاً فصل پانزدهم، به مبحث تیزهوشی اختصاص دارد. این مجموعه برای دانشجویان کارشناسی و تحصیلات تکمیلی در نظر گرفته شده و لازم است تدریس آن برای دانشجویان متناسب با برنامه‌ریزی برای آنان باشد و تغییراتی در محتوای آن با حذف قسمت‌های اضافی صورت گیرد.